

משוח ומרובה בגדים (נזיר מז)

גליון 373

במשנה בריש פרק שביעי (דף מז.) נחלקו חכמים ורבי אליעזר כשכהן גדול ונזיר מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה, על מי להיטמא. לר"א יטמא כהן גדול כי הנזיר מביא קרבן על טומאתו, ולחכמים יטמא נזיר כי הכהן קדושתו קדושת עולם.

ובגמ', משוח בשמן המשחה (עמ' ב') ומרובה בגדים, משוח בשמן המשחה עדיף (ויטמא המרובה בגדים), דמשוח בשמן המשחה מביא פר הבא על כל המצות, ואילו מרובה בגדים אין מביא. משוח שעבר ומרובה בגדים, מרובה בגדים עדיף (ויטמא המשוח שעבר) דמרובה בגדים עביד עבודה ואילו משוח שעבר לאו בר עבודה הוא.

מבואר בדין השני שמרובה בגדים עדיף ממשוח כשהמרובה בגדים הוא העובד. וא"כ בדין הראשון של משוח ומרובה בגדים, ע"כ איירי שאין המרובה בגדים עובד. ואי איירי שהמשוח עובד ולא המרובה בגדים, מדוע נקטה הגמ' דמביא פר, תיפו"ל שהוא עדיף כי הוא עובד, דהא אפי' אם המרובה הוא העובד, הוא עדיף.

והנה דנו הראשונים היכי משכחת לה שיש משוח וגם מרובה באותו זמן, דלמה לא משחו גם אותו. וע"כ דאיירי שגנז יאשיהו את השמן באותו זמן, ולכן לא יכלו למשוח את השני.

אמנם לרמב"ן (על החומש, ויקרא טז, לב) שיטה אחרת, וס"ל דגם בזמן שהיה שמן המשחה, כשהיו מתקנים כהן אחר ביום הכיפורים, לא היו מושחין אותו, ואם אירע פסול בכהן גדול, משמש זה תחתיו שהוא כשר בריבוי בגדים בלא משיחה. וכן מבואר בחי' היטב"א (מכות יא) דאין מושחין שני כהנים בדור אחד. וע"כ פ' תוס' הקשו (עמ' א בד"ה וכן משוח) דאם אותו אחד שנמשח ראה קרי, ומינו אחר תחתיו מרובה בגדים לעשות עבודה ביוה"כ, הרי המשוח הוא חזי לעבודה, והמרובה לאחר יוה"כ לא חזי לעבודה, דראשון חוזר לעבודתו. וכתבו דנראה לומר כגון שכה"ג גלה ומינו אחר תחתיו בריבוי בגדים כגון שנגנז השמן כבר, ושימש כמה שנים, שאז הראשון אינו חוזר לעבודתו.

אבל לפי"ז שוב קשה דאם אינו חוזר, הרי שהמרובה בגדים הוא העובד והמשוח הוא משוח שעבר, ובדין השני נאמר שהעובד עדיף, ומדוע עדיף המשוח מחמת שמביא פר.

ובתוס' (בעמ' ב בד"ה מרובה בגדים) בדין השני של מרובה בגדים ומשוח שעבר הבינו שהמשוח שעבר הוא כה"ג שמילא מקום לכה"ג וחזר הכה"ג הראשון, ולכן הוא עבר מתפקידו, אלא שקשה איך יכול להיות שהמשוח היה ממלא מקום של מרובה בגדים, דלא יתכן שהמרובה היה לפניו דא"כ למה לא משחו אותו. ולכן נקטו שהיה כה"ג שנמשח שראה קרי, ומשחו אחר תחתיו ועבד יוה"כ אחד, וחזר הראשון לעבודתו ועבד כמה שנים, ובין כך ובין כך נגנז שמן המשחה, וגלה הראשון עם יכניה ומינו אחר מרובה בגדים ולא את המשוח שעבר משום איבה. ונמצא דהמרובה בגדים הוא העובד והמשוח הוא משוח שעבר, ואינו עובד. וצ"ב כנ"ל מאי שנא בציוור הראשון שהמשוח גלה ולא חזר לעבודה שהוא קודם למרובה בגדים למרות שהמרובה בגדים משמש בפועל, ואילו בציוור השני שהמשוח עבר, עדיף המרובה בגדים המשמש בפועל. ובקרבן אורה כתב דאין כוונתם של התוס' בציוור הראשון שמשוח שגלה אינו חוזר לעבודה כלל, דא"כ הוה ליה משוח שעבר, והמרובה בגדים המשמש בפועל יהיה עדיף אלא דאין המשוח חוזר והשני ידחה אלא השני נשאר כה"ג, והראשון יכול לשמש ג"כ. וכן כתוב בשיעורי רבנו משולם דוד הלוי (עמ' תפו) דיתכן דלפי התוס' אין הכוונה שהראשון אינו עובד כלל אלא דאינו חוזר להיות כה"ג לבדו. ושניהם כהנים גדולים, דהכא לא שייך איבה, דהראשון לא יקנא בשני כיון שעבד תחתיו כמה שנים והשני לא יקנא בראשון כיון שהוא בא תחתיו. אלא דהעיר דצ"ע לפי"ז מי מביא חביתין ומי מביא הפר ביוה"כ.

אמנם פשטות לשון התוס' משמע שהמשוח שגלה אינו חוזר כלל, וא"כ קשה מדוע הוא עדיף כשהמרוכה העובד בפועל, ומאי שנא מהציור השני.

וע"כ י"ל דחלוק כהן שנתמנה להיות כה"ג קבוע רק שגלה וכרגע אינו עובד כי אחר נתמנה במקומו לבין משוח שעבר דהיינו כהן שנתמנה כממלא מקום ונסתלק, שאז כבר אינו נחשב לראוי לעבודה. בציור הראשון הוא כה"ג ממש רק שאינו יכול לעבוד כי יש עוד אחד ויש איבה אבל בציור השני כל המינוי שלו מלכתחילה היה זמני, למלא מקום עד שהראשון יחזור, שאז כשהפסיק לעבוד בעצם נסתלק ממעלתו וכבר אינו כה"ג משמש. ולכן בציור הראשון בגמ' שהמשוח עדיין נחשב כהן משמש הוא קודם למרוכה כי הוא מביא פר אבל בציור השני שעבר ואינו כה"ג משמש, עדיף המרוכה בגדים כי הוא העובד היחיד.

והנה בציור השני של משוח שעבר ביארו התוס' שהיה משוח שעבר, והראשון גלה ומינו כהן אחר תחתיו אבל לא המשוח שעבר משום איבה. ומדוייק בדבריהם שזה רק כל זמן שהראשון חי אבל אם מת הראשון חוזר המשוח להיות כה"ג.

אמנם בחי' רבינו פרץ כתב דאם רצו אחיו הכהנים למנות אחר שהוא יותר חשוב יכולים למנותו. וכן כתב בתוס' הרא"ש (יומא יג) שאם מת הראשון חוזר שני לעבודתו אבל אם יש אחר שראוי לכך יותר ממנו אינו חוזר דהא אמרינן בנזיר מרובה בגדים ומשוח שעבר, ולא תמצא מרובה בגדים ומשוח שעבר בפרק אחד אם לא שנגזז השמן לאחר זמן ששמש אותו משוח, ומת הכה"ג ומינו זה המרובה בגדים, אלמא דלא מינו המשוח שעבר לכ"ג. וכן כתב בפירושו הרא"ש בסוגיין שמת כ"ג ומינו אחר תחתיו. והא דלא מינו את המשוח שעבר, אפשר שהאחר נתחכם ונתעלה אחר או שמא על פי מלך מינוהו וכו'. הרי שאפילו שמת הראשון לא בהכרח חוזר המשוח שעבר.

ובשער המלך (פ"א עבודת יוה"כ ה"ג) הוכיח מתוס' דידן דשני חוזר לעבוד במות הראשון. והוסיף דאפי' אם יש בן לראשון שמת, המשוח שעבר קודם. אלא שכתב שאין הכרח דהיינו בכל אופן דיתכן שזה רק בגלל שהוא משוח ולכן יש לו קדימה. אבל כל זה לפי התוס' כאמור אבל לפי הרא"ש גם בכה"ג אפשר להקדים כהן אחר.

ויש להעיר למה באמת ממנים כהן אחר לפי הרא"ש ורבינו פרץ, הרי זה ברור שאם יש כה"ג מכהן לא יורידו אותו כי יש אחר שנתעלה ממנו. וע"כ דמשוח שעבר שלא נתמנה אלא למלא מקום הרי הוא כרגע אינו נחשב ככהן מכהן והוי כאילו אינו ראוי לעבודה ולכן אם יש אחר יותר ראוי ימנו אחר.

תוס' למדו שמשוח שעבר אינו ככהן המשמש כלפי מרובה בגדים שמשמש בפועל אבל אם מת הראשון וכבר אין איבה כלפיו שוב חוזר לשמש אבל הרא"ש הלך עם סברא זו עוד יותר שאפשר אפילו למנות אחר ולא יחזור לעבוד. ולשון רבינו פרץ היא וכיון דמינוהו, הראשון (המשוח) לא יעבוד עוד. והיינו כהנ"ל שכאילו כבר אינו מנוי להיות כה"ג יותר.

והנה ברמב"ם (פ"ד כלי המקדש הי"ט) כתב כה"ג המשוח קודם למרובה בגדים. ומרובה בגדים העומד לשרת קודם למשוח שעבר מחמת קרי. הרי שלמד הרמב"ם שמשוח שעבר אינו דוקא כה"ג שנדחה מהעבודה באופן קבוע אלא אפי' שהוא הכהן המשרת רק שעבר באופן זמני מחמת קריו, כרגע אינו עומד לשרת, ולכן עדיף ממנו מרובה בגדים המשרת היום. אלא דלפי"ז קשה מהו הדין הראשון שמשוח קודם דאם הוא ממש בשירות פשיטא שעדיף, ובגמ' מבואר שעדיף כי הוא מביא פר.

ואולי הרמב"ם איירי באופן שנתמנה כהן משוח ואח"כ גלה ואז נתמנה מרובה בגדים ואח"כ חזר המשוח, שאינו עובד אבל זה רק משום איבה. וס"ל לרמב"ם שאינו נחשב שאינו ראוי לעבודה, ולכן עדיף מהמרוכה בגדים כי הוא מביא פר. ורק בראה מחמת קרי שנפסל מדינא, עדיף המרובה בגדים למרות שהמשוח יחזור. אבל תוס' למדו שמשוח שעבר מחמת קריו אינו נחשב משוח שעבר כי הוא חוזר לעבוד. ומשוח שעבר היינו אחד שמילא מקום וחזר הראשון, שאז הממלא מקום כבר אינו עובד (אא"כ ימות הראשון וכנ"ל).